

İKTİSAT BİLİMİNİN SORUNLARI

Öğr. Gör. Metin YILDIRIM*

ÖZET

İktisat bilimi, kullandığı araç ve tekniklerdeki gelişmelere karşı günümüzde karşılaşılan sorunlara çözüm bulamamaktadır. İktisat bilimi Türkiye'de, batı dünyasının bilimini aktarmadan öteye geçmemiştir.

Batı'da ve Türkiye'de okutulan iktisadın temel dayanağı Neoklasik iktisattır. Nicel yöntemler iktisat eğitiminin tamamlayıcısı durumundadır. İktisadın içeriği ve uygulanan yöntemler yetersiz kalmıştır. Sorunlara ani çözüm getirme iktisatçının önemli bir niteliğidir. Bilgi eksikliği analizlerin yanlış olmasına bir neden teşkil eder.

ABSTRACT

In spite of the developments in the tools and methods employed by it, the science of economics does not provide solutions to the problems that we encounter nowadays, The science of economics in Turkey has not gone too far but only transferred the western world's science into Turkey.

The main root of the economics taught in Turkey and western countries is Neo-classical economics. Quantitative methods complement the economics education. The contents of economics and the methods that implemented are not satisfactory. Providing solutions to problems for an economist is crucial. Lack of knowledge is one of the reason that leads us to wrong analysis in economics.

I. GİRİŞ

İktisat bilimi; olaylar arasında sebep-sonuç bağıllığını inceleyen, hipotezlerini gerçek dünya olayları ile analiz eden, bu analizi başaran önerileri genel ilkelere dönüştüren ve bu ilkeler sayesinde ekonomik olayların gelecekte göstereceği durumu tahmin

---

* Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.Fakültesi, İktisat Bölümü.

etmeye yarayan sistemli bilgiler bütünüdür¹. Analiz, tahmin ve uygulanması gereken politikanın seçimi iktisat teorisinde yer almaktadır. Bir teorinin analiz, tahmin ve politika seçimi için de bir model haline getirilmesi gerekmektedir. İktisat biliminde teori ve model ilişkisi sebep-sonuç bağıllığı için önem taşımaktadır. Teorilerin tümünün mantıki tutarlılığı, içsel bütünlüğü sözkonusudur. Ancak analizlerin birbiriyle çelişmesi, çelişik sorunlara ulaşılması da kaçınılmaz olmuştur.

Emperyal bir sosyal bilim haline gelen iktisat biliminde yaşanan yöntem sorunları, kaoslar iktisat öğretimini ve iktisatçıları etkilemiştir. Diğer yandan iktisat eğitiminde karşılaşılan sorunlara, iktisadın kullandığı tekniklerdeki gelişmeye karşın çözüm bulunamaması, iktisadın, diğer sosyal bilimlerden tarafından taklit edilme övgüsü kazanmasına gölge düşürmektedir.

Çalışmamızda iktisat bilimi ve iktisatçının önemine değinerek metod-yöntem sorunları ve niceliksel yöntem, rasyonel beklentiler ele alınacaktır.

II. İKTİSAT BİLİMİ VE İKTİSATÇILAR

İktisat bilimi, bütün sosyal bilimler içinde en cüretli olanıdır. Hiçbir başka sosyal bilim dalı milyarlarca hazırlıksız kişinin katıldığı bir sürecin sonuçlarını tahmin edecek kadar güçlü olmamakta ama hiçbir ilim de tahminlerin yanlış çıkmasının doğuracağı zararı verememektedir². Sosyal bilimler içinde Nobel ödülüne konu olan sosyal bilim dalı önceleri yalnızca iktisat olmuştur. Formel ifade biçimi, matematiksel araçları, serbest dili ve keskin mantığı iktisadi daha nazik sosyal bilimler için bir model haline getirmektedir. İktisat diğer sosyal bilimlerden farklılaşsa da, iktisadi büsbütün ayrı bir alana hapsetmek imkansız olmuştur. İktisat alanı genişleyen bir sosyal bilimdir. İktisat bilimi, sosyal bilimlerin kraliçesi kabul edilmekte, ancak diğer bilimlerde haketmediği yeri işgal eden bir sahtekar

¹ Vural Fuat SAVAŞ, *İktisat Tarihi*, Liberal Düşünce Topluluğu Yayınları:10, Ankara, 1997, s.2.

² Robert HEILBRONER, *İktisadi Sorun I*, Çev. Demir Demirgil, İstanbul 1970, s.XV.

durumuna düşürülmektedir³. Eğer doğa bilimlerine benzemek anlamında sosyal bilimler sıralanacak olursa, muhtemelen iktisat bunların başında gelecektir. İktisadın bu yönünün tartışılması ve bilinmesine karşılık bilimin iktisadi kategoriler ve analiz mantığı ile çözümlenmesi yenidir⁴.

A) Yöntem ve Uygulama

Toplumsal bir bilim olan iktisatta yöntem sorunu çözülememiştir. İktisat öğretimi, iktisadın içeriği ve uygulanan yöntemler yetersiz kalmıştır. İktisatçının bilgisinin yanısıra dünyaya bakış açısı çok önemlidir. İktisatçı varsayımlarını geliştirirken, topluma hakim olan dünyaya bakış açısından etkilenmekte, bunu uygulamaktadır. Varsayımlar test edilmediği ve gerçekleri yansıtmayı yansıtmadığı incelenmediği sürece her iktisatçı istediği varsayımı yapmakta özgürdür. İktisatçının, kurduğu teorinin başında, siyasi inançlarını açıklamadığı halde bunun dayandığı varsayımlara bakarak felsefi görüşü bilinebilir⁵. Gerçekçi olmayan varsayımlar, kuramlarla gerçek dünya arasındaki kopukluklar iktisatçıları zor durumda bırakmıştır.

Karmaşıklık, deney, zaman ve bilgi sorunu iktisat biliminin metod sorunlarıdır⁶. Toplumsal olaylar son derece karmaşıktır. İktisatçıların teorilerine dahil ettikleri etkenler, iktisatçıların gözlemlerine bağlıdır. İktisatçının deney yapma şansı yoktur. İktisatçının elindeki aracı, önceden yaşanmış olaylar ve kuramlardır. Çoğu zaman önceden yaşanmış olayların tersi çıkmıştır. Ortaya atılan kuram veya teoriler ise ait olduğu ülkenin ve ait olduğu zamanın sorunları için geçerli olmuş ve bir ekol içerisinde sıkışmıştır. Ancak incelenen teoriler zaman içerisinde değişikliklere uğramaktadır. Bu değişikliğin gelişme anlamının yanısıra başlanılan yere tekrar dönme

³ Robert HEILBRONER, "Evrensel Bilim Olarak İktisat", Çev. Ömer Demir, *İktisatta Yöntem, Tartışmaları*, Vadi Yayınları, Ankara, 1996, s.161.

⁴ Ömer DEMİR, "Bilgi Toplumunda İktisat: Bilgi Ekonomisi ve Bilgi İktisadı", *Yeni Türkiye 21 yy. Özel Sayı:II, Y:4, S:20*, Mart-Nisan 1998, s.1019.

⁵ İlhan ULUDAĞ, Erişan ARICAN ve Suna OKSAY, *İktisada Giriş (Mikro Analiz)*, Beta Yayınları, İstanbul, 1999, s.28.

⁶ Muammer TEKEOĞLU, *İktisadi Düşünceler Tarihi*, Ç.Ü. Basımevi, Adana, 1993, s.11-12.

veya yıkmak istediği teori ile özdeşme anlamlarına geldiği unutulmamalıdır. Merkantilizm'den rasyonel bekleyişlere veya Post-keynezyenlere kadar geçen iktisadi düşünce tarihi içinde teoriler değişikliğe uğramıştır. Birbirlerini reddeden sayısız teoriler sonucu kaoslar yaşanmıştır. Bu konuda Schumacher'in tren yolculuğu anekdotu şöyledir⁷:

"Kompartımda bir cerrah, bir mimar ve bir iktisatçı vardır ve "Kimin mesleği köklü ve tarih bakımından en eskidir?" tartışmasına dalmışlardır. Cerrah sonunda yeter artık!der:"Kitab-ı Mukaddes'i okumadınız mı hiç? Efendimiz, Adem babamızı yarattıktan sonra, onun kaburga kemiğinden Havva anamızı halketti. Bu kelimenin tam manasıyla cerrahi bir operasyondur. Haddinizi bilin lütfen." Mimar gülümser: "İyi ama, göklerdeki babamız daha insana ruh vermeden binlerce yıl önce, bütün kainata kaos egemen iken, bir ölçü ve nizam içinde evrenimizi var etti. Kaostan kozmosa geçtik. Bu gerçek bir mimari operasyondur." İktisatçıdan ses çıkmaz, sadece sinsi sinsi kıkırdamakla yetinir. Ve sükunet içinde sorar: "peki, kaosu kim yarattı?" Keynes dahil çok sayıda iktisatçı, kaosun sorumlusu olarak iktisatçıları göstermişlerdir.

Ünlü Amerikan düşünürü Galbraith, iktisatçıları "bilmeyenler" ve "bilmediğini bilmeyenler" olarak iki gruba ayırmıştır. İktisadın teorisi ve uygulaması üzerine çok çalışma yanında, hemen her konuda ahkam kesme alışkanlığı olan Galbraith, ya kendini iktisatçı saymamış yahut da "bilmediğini" peşinen kabul ettiğinden meslektaşlarını iğnelemekten hiç çekinmemiştir. Bilmediğini bilmeyenler, bilmeyenlerden daha iddialı, cesur ve atak olmaktadır. Onun için bilmeyenlerin tedavisi az çok mümkünse de, diğerlerinin ümitsiz vaka olarak görünmektedir. Gerçekler, bilmeyenlere daha kolay anlatılırken, bilmediğini bilmeyenler kendi yanlışlarını kesin doğru gördükleri için verdikleri zarar da büyük olmaktadır⁸.

İktisadi halkın ilgilendiği bir bilim haline getiren ve toplumun güncel sosyo-ekonomik problemleriyle ilgilenen Galbraith'in bu tesbiti

⁷ Mustafa ÖZEL(der.). "İktisatçı Ne İşe Yarar?" *İktisat Risaleleri*, İz Yayıncılık:98, İstanbul, 1997, s.331.

⁸ Erdoğın ALKİN, *Milliyet Gazetesi*, 04.03.1997.

yıllarca önemini korumuştur. ABD'de ekonomi öğrenimi gören öğrenciler arasında iyi bir iktisatçının niteliklerinin nasıl olması gerektiğine dair yapılan çalışmada, öğrencilerin büyük çoğunluğunun "sorunlara çözüm getirme kabiliyetini" en önemli nitelik olarak göstermeleri dikkate değerdir. Yakın tarihimize baktığımızda; büyüyen problemlere anında çözüm getirip başarılı bir uygulama ortaya koyan Reagan, ABD ekonomisini 2. petrol şokundan kurtarmış ve 1970'li yıllarda İngiliz ekonomisini kurtaran Thatcher isimleri unutulmamıştır.

B) Rasyonel Beklentilerin Önemi

İktisat teorisinde gelecekte bazı önemli ekonomik değişkenlerin sayısal değerlerinin ne olacağı ile ilgili tahminlere çok önem verilmiştir. Tüketici, üretici, tasarruf veya emek sahibi kişiler, davranışlarını ayarlarlar ve belli kararlar alırken daima geleceğe ait beklentilere göre hareket etmektedirler⁹. Rasyonel bekleyişler teorisi bu temeller üzerine 1960'lı yıllarda kurulmuştur. Yeni Klasik iktisatçıların oluşturduğu bu düşünce akımına göre bekleyişler rasyoneldir. Bireyler, devletin uyguladığı herhangi bir iktisat politikasının etkilerine karşı hemen aktif bir tavır takınarak, bu politikaların olumsuzluklarını giderirler. Bu teoriye göre bireyler tam bir enformasyona sahip olarak, ne yapmaları gerektiğine ilişkin rasyonel karar verme özelliğine sahiptirler¹⁰.

Hükümetlerce alınan yanlış ve değişken ekonomik kararlar ve siyasi istikrarsızlıklar krizlere yol açmaktadır. Dünyada günümüze kadar ortaya çıkmış krizlerde bilgi eksikliği, tutarsızlık ve ekonomik analizlerin yanlış yapılması görülmüştür.

1997 yılında Güneydoğu Asya ülkelerinde ortaya çıkan krizi kimse tahmin edememiştir. Yakın zamanlara kadar Tayland, Malezya, Endonezya, Güney Kore gibi ülkelerin ortaya koydukları ekonomik performans takdirle karşılanırken, 21. yüzyılın Pasifik Asrı olacağı ifade edilmiştir. Ancak 1994'te ekonomisine gıpta ile bakılan Asya ülkelerinde, 1997'nin ikinci yarısında ortaya çıkan ve hızla gelişen mali kriz çok şaşırtıcı olmuştur. Hatta krize beklenmeyen bir olay

⁹ SAVAŞ, a.g.e., s.966.

¹⁰ TEKEOĞLU, a.g.e., ss.244-245.

olarak bakılmaktadır. Gelişme performansının devam edeceğine güven duyulmasının krizle sonuçlanması, mali krizlerin önlenmesi ve kontrolü ile görevli olan IMF'i bile şaşırtmıştır. Krizin Tayland'da patlamasından beri uzun zaman geçmiş olmasına rağmen hala krizin gerçek boyutları, muhtemelen ne kadar süreceği ve ekonomik, finansal ve sosyal açılardan ne gibi sonuçlar doğuracağı bilinmemektedir.

Altyapısı olmayan, sağlam yatırım alanları yerine spekülasyon alanları seçen, sadece yabancı sermayeli ihracat modeli izleyen, büyümeyi ekonominin içdinamiklerinden almayan ülkelerin aynı sonuca ulaşacağı kesindir. Ancak bunun iyi tahmin edilmesi gerekmektedir. İktisat kuraldışılığı affetmeyen bir bilimdir. Tahminlerin yanlış çıkması veya yanlış analizler iktisatçıların değerini düşürürken zararı da büyük olmaktadır.

III. NEO-KLASİK İKTİSAT VE NİCELİKSEL YÖNTEMLER

Neo-Klasik kuram, iktisatta egemen olma konumunu bir yüzyıldır korumaktadır. Bu dönem içinde tarihçi ve kurumcu okul veya Marksist iktisat, neo-klasik yaklaşıma bunalım yaşatacak kadar etkili olamamıştır. Neo-klasik iktisadın uzun süreli egemen olmasının sebebi, bu okulun ürettiği yöntem bilimsel çalışmaların homojen bir matematiksel sisteme dayalı ve eksiksiz izlemine uyandıran mükemmelliği olarak görülmektedir¹¹.

Neo-Klasik iktisadın babası olarak bilinen Alfred Marshall matematiksel yöntemlere fazla güvenememiş, teori yanında tarihsel malzemenin de kullanılmasına özen göstermiştir. "Bir iktisadi varsayım ile ilgili iyi bir matematik teorisinin, iyi bir iktisat olacağı, çok kuşkuludur" görüşünü savunan Marshall, matematiği iktisat teorisini istila etmesine var gücüyle karşı çıkmıştır¹². Marshall'ın iktisatta matematiğin kullanılması için önerdiği sistem büyük önem taşımaktadır, Marshall;

¹¹ Ahmet KARA, "Neoklasik İktisatta Pozitivist Metodoloji: Eleştirel Bir Yaklaşım", *İktisatta Yöntem Tartışmaları*, Der. Mustafa Özel, Vadi Ya., Ankara, 1996, s.113.

¹² SAVAŞ, a.g.e., s.858.

"1- Matematiği araştırma aracı olarak değil, bir kısa ifade yolu olarak kullanın.

2- İstediginizi ifade edinceye kadar matematik kullanmaya devam edin.

3- Bunları ingilizceye çevirin.

4-Bunu gerçek hayatta önemi bulunan örneklerle açıklayın.

5- Matematiksel bölümü yok edin.

6- Eğer 4'te başarılı olamazsanız, 3'ü yok edin. Bu sonuncuya ben çok sık başvurduğum" demektedir¹³.

Ortodoks teori bugün, eskiye oranla daha soyut ve matematiği daha çok kullanır haldedir. Bunun sebebi 1940'lı yıllarda matematiksel iktisadın, geleneksel iktisat teorisi içinde ezici bir galibiyete ulaşmış olmasıdır. Mesleki dergilerin matematiksel yaklaşımını kullanan makaleler ile dolmuş olması ve matematiğin zorunlu ders haline gelmesi, bu yöntemi kullanmayı "iktisatçı olmak" ile eş anlamlı saymıştır. 20. yüzyılın ikinci yarısında da P.A. Samuelson'un iktisat teorisini matematik yardımı ile bir bütün haline getirdiği görölmektedir¹⁴.

Kimi iktisatçılara göre iktisatta kontrollü veriye sahip olunamamaktadır. Dolayısıyla verilerle sınamanın disiplini bu şekilde kaybolmaktadır. Böyle bir durumda herkes herşeyi söyleyebilmektedir. İktisatta matematik kullanımı bu karmaşa durumunu engellemektedir. Çünkü matematik tümdengelim yaklaşımı ile sözkonusu disiplini sağlamakta ve iktisada bilim saygınlığını kazandırmaktadır. Matematik, istatistik ve ekonometrik tekniklerin ekonomide yaygın olarak kullanılması, ölçülü ve dikkatli olmayı gerektirir. Toplum bilimlerin konusunu insan davranışları ve kurumların oluşturması, bunların çoğu kez ölçülemez nitelikte olmasıyla bu tekniklerin kullanım imkanını azaltmaktadır. Yetersiz veri veya verilerin ölçülemeyecek durumda olması ile matematik veya

¹³ Ayşe BUĞRA, *İktisatçılar ve İnsanlar-Bir Yöntem Çalışması*; Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993, s.86.

¹⁴ SAVAŞ, a.g.e., ss.858-859.

diğer niceliksel yöntemlerin kullanılma ısrarı gerçeklerden uzaklaşmaya sebep olmaktadır.

İktisat eğitiminde önemli olan, matematiğin en basit seviyeden başlayarak kavramlar ve iktisattan örneklere ağırlık vererek öğretilmesidir. Niceliksel yöntemler; öğrencinin iktisadı daha iyi öğrenmesine ve öğrendiklerinin ışığı altında iktisat alanında araştırma yapabilme imkanı sağlamaktadır. Ancak matematiksel iktisat ve ekonometri dalındaki çalışmalar yetersiz olmaktadır. Batı ülkelerinin sorunlarını incelemede kullanılan yöntemlerin doğrudan alınıp kendi ülkemizde uygulanması zarara yol açmaktadır¹⁵. Ülke ekonomisinin iyi tanıtılması, teori ve politikanın uyumluluğunun aktarılması iktisat okuyan öğrencilere çok iyi verilmelidir. Üniversiteye matematik bilgisi yetersiz seviyede gelen öğrencilere iktisat dersinin aktarımı güçleşmektedir. Matematik kullanımı yüzünden öğrencilerin iktisat derslerinden soğuma ve kendilerini verememeleri dikkat çekici noktadır.

IV. İKTİSAT BİLİMİ VE TÜRKİYE

Türkiye'de iktisat biliminin gelişmesi tarihi olarak büyük gecikme göstermiştir. İktisat eğitiminin amacı, toplumun gelişmesi için gerekli olan sosyal bilinci oluşturmak ve toplumun kendi gelişme yolunu çizmesinde yardımcı olmaktır. Ancak ülkemizde okutulan iktisadın içeriğine bakıldığı zaman, kavram ve kuramların olduğu gibi ezbere ithal edildiği, Türkiye gerçeğine uymadığı görülmüştür. Türkiye'de okutulan iktisat derslerinin içerik ve uygulanan yöntem açısından yetersiz olması, sorunun boyutunu göstermektedir. Geleneksel Batı iktisadının az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler iktisadına aynen uygulanması yersiz olmaktadır. Türk iktisatçıları yabancı meslektaşlarını incelerken, o ülkelerin ekonomik sorunları ve çıkar çatışmalarının yabancıları olmalarından dolayı, her yeni yaklaşımı iktisat adına bir yenilik ve gelişme sanmaktadır. Ancak şu da bir gerçektir ki; bugün iktisada ait bulunan bilgilerin büyük kısmı geleneksel iktisadın içinde geliştirilmiştir. Bu sebeple Türkiye'de Batı

¹⁵ Tümay ERTEK, "Matematiksel Yöntem ve İktisat", *Türkiye'de Üniversitelerde Okutulan İktisat Üzerine*, Der. Fikret Görün, ODTÜ Yayınları, Ankara, 1972, s.128.

dünyasının iktisat bilimi aktarılmıştır. Alman, Fransız, İngiliz ve Amerikan kaynaklarından aktarmalar yapılmıştır.

Neo- Klasik İktisat ve Keynes İktisadının anlatıldığı ülkemizde özellikle 1980'den sonra monetarizm, rasyonel bekleyişler teorisi ve arz yönlü iktisat gibi çağdaş makroekonomik düşünce akımları uygulanmaya çalışılmıştır. Anayasal iktisadın uygulanabilirliği ise tartışma konusudur.

V. SONUÇ

Kaosların, krizlerin sorumlusu olarak gösterilen iktisatçıların aynı zamanda ilerinin kurtarıcıları olduğu da bir gerçektir. İlerinin kurtarıcıları etkili olmak istediklerinde iktisatçıları dinlemek zorundadırlar. İktisatçıların iktisadın içeriği ve yönteminde karşılaştıkları sorunlara çözüm getirme niteliğine sahip olmalıdır. Deney yapma şansı olmayan iktisatçıların elindeki araçlar önceden yaşanmış olaylar ve kuramlar, modellerdir. Önceden yaşanmış olayların tersinin çıkması ve ortaya atılan teorilerin belli bir zaman için ve ait olduğu ülkede geçerli olması karşısında iktisatçının görevinin zorluğu görülmektedir. Çok sayıda değişkenlerle model kurmanın önemli olduğu gözden kaçırılmamalıdır.

İktisat biliminde matematik ve istatistik gibi niceliksel yöntemlerin yeri çok önemlidir. Niceliksel yöntemleri gerektiği kadar kullanmak ise iktisat öğretilerine yardımcı olacaktır.

Türkiye'de Batı'da uygulanan yöntemler kullanılmaktadır. Teorilerin ortaya çıkmasında, ait olduğu ülkenin sorunlarına çözüm bulma ve o zaman için geçerli olması etken olmuştur. Neo-Klasik İktisat ve Keynes İktisadının okutulması, yöntemlerinin kullanılması ortadadır. Ülkemizde özellikle 1980'li yıllar ve daha sonraları Rasyonel Bekleyişler Teorisi, Arz Yönlü İktisat gibi düşünce akımları uygulanmış ve bazı akımların da uygulanabilirliği tartışılmaktadır.

KAYNAKÇA

- ALKİN, Erdoğan, *Milliyet Gazetesi*, 04.03.1997.
- BUĞRA, Ayşe, *İktisatçılar ve İnsanlar-Bir Yöntem Çalışması*; Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993.
- DEMİR, Ömer, "Bilgi Toplumunda İktisat Bilgi Ekonomisi ve Bilgi İktisadı", *Yeni Türkiye 21 yy. Özel Sayı*, Y:4, S:20, Mart-Nisan 1998.
- ERTEK, Tümay, "Matematiksel Yöntem ve İktisat", *Türkiye'de Üniversitelerde Okutulan İktisat Üzerine*, Der. Fikret Görün, ODTÜ Yayınları, Ankara, 1972.
- HEILBRONER, Robert, *İktisadi Sorun 1*, Çev. Demir Demirgil, İstanbul, 1970.
- _____, "Evrensel Bilim Olarak İktisat", *İktisatta Yöntem, Tartışmaları*, Çev. Ömer Demir, Vadi Yayınları, Ankara, 1996.
- KARA, Ahmet, "Neoklasik İktisatta Pozitivist Metodoloji: "Eleştirel Bir Yaklaşım", *İktisatta Yöntem Tartışmaları*, Der. Mustafa Özel, Vadi Ya., Ankara, 1996.
- ÖZEL, Mustafa, (der.), *İktisat Risaleleri*, İz Yayıncılık:98, İstanbul, 1997.
- SAVAŞ; Vural F., *İktisadın Tarihi*, Liberal Düşünce Topluluğu Yayınları:10, Ankara, 1997..
- TEKEOĞLU, Muammer, *İktisadi Düşünceler Tarihi*, Ç.Ü.Basımevi, Adana, 1993.
- ULUDAĞ, İlhan - ARICAN, Erişan - OKSAY, Suna, *İktisada Giriş (Mikro Analiz)*, Beta yayınları, İstanbul, 1999.